

Esaias Reusner

(Lwówek Śląski (Löwenberg) 1636 – Berlin 1679)

Musicalische Gesellschafts-Ergetzung

Składająca się z **SONAT, ALLEMAND, COURANT, SARABAND, GAVOTTE i GIGUE**

Edycja opracowana na podstawie pierwszego wydania
Veit Jacob Trescher, Frankfurt & Lipsk, 1673

Chociaż nie zostało to ujęte w tytule zbioru, 60 utworów zostało podzielonych na 10 suit, które mają strukturę właściwą dla całego zbioru:

Sonata – Allemanda – Courant – Sarabande – Gavotte – Gigue

z wyjątkiem **III suity**, w której kolejność jest inna:

Sonata – Allemanda – Courant – Sarabande – Gigue – Courant

Edycja, z której korzystałam jest przedrukiem, zawierającym w partii skrzypiec *Erratę*, stronę poprawek w stosunku do poprzedniego wydania. *Errata* ta jest jednak bardzo niekompletna, a czasami zawiera również błędy.

Uwagi ogólne

ALTERACJE DŹWIĘKÓW są umieszczone w materiale źródłowym w sposób niespójny:

- czasami lecz nie zawsze powtarzane na kolejnych nutach
- czasami obowiązujące przez dłuższy czas (niekiedy dłużej niż jeden takt)
- czasami zbędne, ponieważ wynikają już z tonacji

Zasady kontrapunktu oraz znajomość adekwatnych dla drugiej połowy XVII wieku przebiegów harmoniczných kierowała decyzjami o sugerowanej wysokości dźwięków, bez systematycznego rozwiązania wynikającego z analizy kwestii notacji i zagadnień graficznych edycji.

PODWÓJNE KRESKI TAKTOWE zawierają podwójne kropki na drugim i czwartym polu pięciolinii, co w nowoczesnej notacji oznacza powtórzenie fragmentu. Owe powtórzenie prawdopodobnie nie było zawsze zamierzone.

Jest to najpewniej konwencja wynikająca z niskiej jakości typografii drukarskiej, dlatego powtórzenia należy wykonywać zgodnie z osądem i gustem wykonawcy.

OZNACZENIA TEMPA oraz znaki dodatkowe, takie jak fermata, pojawiają się losowo w różnych głosach. Zostały te oznaczenia ujednolicone we wszystkich partiach.

ZNAK FERMATY, jak można się spodziewać w tego typu wydaniach, pojawia się mniej lub bardziej losowo na końcu utworów, a w przypadku sonat – często na końcu fraz. W tym przypadku można zauważyć, że są one zazwyczaj obecne w partii skrzypiec i nieobecne w pozostałych głosach. Nie można całkowicie wykluczyć, że jest to efekt niedbałości przy powielaniu informacji, jednak jest także prawdopodobne, że odzwierciedlają wiodącą rolę skrzypiec, których partia posiada więcej informacji, a pozostałe instrumenty podążają tym samym za sugestiami skrzypka.

W Allemandach partia skrzypiec bardzo często zawiera fermaty na końcu obu części, z regularnością niespotykaną w innych tańcach. Z tego powodu zdecydowałam się je zachować w obu częściach. Znajdujemy również fermaty umieszczone na kreskach taktowych po ostatniej nucie – zostały one zachowane tam, gdzie występowały zauważalną konsekwencją.

Instrumentacja

Mamy do czynienia z dość typowym na ziemiach niemieckojęzycznych, choć nie inspirowanym stylem włoskim, czterogłosowym zapisem: 1 skrzypce, 2 altówki, basso continuo.

W VI suicie, po sonacie, następuje zmiana instrumentacji: 3 skrzypce i basso continuo. Obie partie altówek zapisane są w kluczu wiolinowym i ze względu na wysoką tessiturę, często krzyżującą się z partią pierwszych skrzypiec.

Partia skrzypiec w numerze 49 - Sonacie z IX suity zapisana jest w kluczu sopranowym. Możliwa jest interpretacja tego zapisu na altówce lub użycie violetty, jednak w tym okresie często używano klucza sopranowego, gdy muzyka przewidziana do wykonania na skrzypcach, pozostawała w niskim rejestrze. Natomiast jedną z przesłanek przemawiających za zespołem trzech altówek jest fakt, że partie I i II często się krzyżują i użycie tego samego typu instrumentu może korzystnie wpłynąć na brzmienie całego ansamblu.

ŁUKI FRAZOWE na zakończeniach części:

w niektórych utworach (np. Sarabanda 22, Gigue 30) pojawiają się nietypowe łuki. Jedna z hipotez zakłada, że obejmują one nuty, które nie powinny być powtarzane, lecz zastąpione długą nutą przy drugim wykonaniu.

Formy

SONATY – oznaczenia tempa stosowane przez Reusnera:

- *Adagio* lub *Lente* (równoważne)
- *Allegro*
- *Presto*

COURANTY – zapisane w metrum 3, jednak zastosowano takty 6/4 (z zachowaniem oznaczenia 3), gdyż lepiej odpowiadają strukturze i percepcji częstych hemiol. Wyjątkiem są Couranty 27, 39 i 57, które mają nieregularną liczbę taktów w części A.

SARABANDY – niektóre wymagają „*petite reprise*”, z małymi znakami powtórzeń drukowanymi pod pięcioliniami.

GAVOTTE – analogicznie, niektóre zawierają „*petite reprise*”.

GIGUE – wszystkie są w metrum trójdzielnym, z wyjątkiem nr 12, który używa rytmów punktowanych w metrum *alla breve*.

Zestawienie suit i utworów

Suita	Nr utworu	Tytuł	Tonacja
I	1	Sonata	h-moll
I	2	Allemanda	h-moll
I	3	Courant	h-moll
I	4	Sarabande	h-moll
I	5	Gavotte	h-moll
I	6	Gigue	h-moll
II	7	Sonata	D-dur
II	8	Allemanda	D-dur
II	9	Courant	D-dur
II	10	Sarabande	D-dur
II	11	Gavotte	D-dur
II	12	Gigue	D-dur
III	13	Sonata	e-moll
III	14	Allemanda	e-moll
III	15	Courant	e-moll
III	16	Sarabande	e-moll

III	17	Gigue	e-moll
III	18	Courant	e-moll
IV	19	Sonata	A-dur
IV	20	Allemanda	A-dur
IV	21	Courant	A-dur
IV	22	Sarabande	A-dur
IV	23	Gavotte	A-dur
IV	24	Gigue	A-dur
V	25	Sonata	C-dur
V	26	Allemanda	C-dur
V	27	Courant	C-dur
V	28	Sarabande	C-dur
V	29	Gavotte	C-dur
V	30	Gigue	C-dur
VI	31	Sonata	a-moll
VI	32	Allemanda	a-moll
VI	33	Courant	a-moll
VI	34	Sarabande	a-moll
VI	35	Gavotte	a-moll
VI	36	Gigue	a-moll
VII	37	Sonata	F-dur
VII	38	Allemanda	F-dur
VII	39	Courant	F-dur
VII	40	Sarabande	F-dur
VII	41	Gavotte	F-dur
VII	42	Gigue	F-dur
VIII	43	Sonata	g-moll
VIII	44	Allemanda	g-moll
VIII	45	Courant	g-moll
VIII	46	Sarabande	g-moll
VIII	47	Gavotte	g-moll
VIII	48	Gigue	g-moll
IX	49	Sonata	c-moll
IX	50	Allemanda	c-moll
IX	51	Courant	c-moll
IX	52	Sarabande	c-moll
IX	53	Gavotte	c-moll
IX	54	Gigue	c-moll
X	55	Sonata	Es-dur
X	56	Allemanda	Es-dur
X	57	Courant	Es-dur
X	58	Sarabande	Es-dur
X	59	Gavotte	Es-dur
X	60	Gigue	Es-dur

ERRATA – LISTA POPRAWEK (1–60)

1 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
Wszystkie	23–44	Część środkowa zapisana w 6/4 w rzeczywistości odpowiada 3/4; kadencje wypadają losowo w połowie lub na końcu „taktu”. Muzyka nie mieści się w podziale na 6 (nadmiar pół taktu). Wprowadzono ukryty takt 3/4 dla zachowania spójności.
VI	14	Oznaczenie tempa „Lente” pojawia się tylko w skrzypcach i nie jest uzasadnione muzycznie.
Va1	14	Pauza błędnie przed 4. nutą – powinna być po niej (Errata).
Va1	36	Brakuje pierwszej nuty – ćwierćnuta d (Errata).
Va2	43	Jedna ćwierćnuta za dużo – prawdopodobnie jedna z pierwszych a.
BC	46	Trzecia nuta to cis, nie c.
BC	52	Rozbieżność gis (BC) / g (Va1) – zachowano g naturalne.

2 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	8	Jedna ósemka fis za dużo.
Va1	2	Na 4. miarę przyjęto ćwierćnutę z kropką + ósemkę (imitacja innych głosów).
Va2	17	Dodać kropkę do ostatniej nuty.

4 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
Va2	3	Trzecia nuta powinna być ais.

6 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
Va1	21, 42	Ostatnia nuta każdej części powinna być zdwojona.
Va1 + BC	6	Eis (Va1) vs e naturalne (BC) – wybrano eis jako logiczniejsze.
Va2	21, 42	Ostatnia nuta każdej części powinna być zdwojona.
BC	13	Brakuje d (półnuta) i cis (ćwierćnuta) (Errata).
BC	23	Figura „b”, nie „6” (Errata).

7 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
VI	78	Brakuje drugiej miary: h (ósemka z kropką) + a (szesnastka).
VI	86	Rytm punktowany zapisany – ćwierćnuta z kropką + ósemka.
Va1	64–67	Takty pominięte – powtórzyć piano (Errata).
Va1	72	Jedna nuta d za dużo (Errata).
Va1	73	Ostatnia nuta e naturalne, nie podwyższone.
Va2	50	Trzecia nuta (a) do usunięcia (Errata).
Va2	63, 88	Fis jako półnuta z kropką.

Głos	Takt	Poprawka
BC	26	Trzecia i czwarta nuta to ćwierćnuty, nie ósemki.
BC	72–73	Zbędna nuta g między taktami (Errata).
BC	85	Brakuje pauzy szesnastkowej przed ais.

8 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
Va2	9	Półnuta z kropką zamiast półnuty.
BC	7–8	Nuty zapisane o cały ton za wysoko – e–fis–fis.
BC	9	Półnuta z kropką.

9 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va2	—	Ostatnia nuta każdej części powinna być zdwojona.

10 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
VI	24	Ostatnia nuta krótsza – ćwierćnuta z kropką.
Va1	20	Brakuje oznaczenia <i>piano</i> .
Va1	21	Pierwsza nuta do usunięcia.
Va2	23	Druga nuta to c, nie e (Errata).

11 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
Va1	5	Dwie ósemki d → jedna ćwierćnuta gis (Errata).
Va1	8	Druga nuta dis, nie cis.
Va1	9	Pierwsza nuta fis, nie g.
Va2	9	C naturalne, następnie h (nie cis i a).
BC	9	Druga nuta e, nie h.

12 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
VI	16	Daktyl → prawdopodobnie anapest.
Va2	koniec A	Ostatnia nuta bez kropki.
Va1	5	Brakuje trzech miar (Errata).
Va1	18	Daktyl → anapest.
Va2	5	Ćwierćnuty → ósemki lub rytm punktowany.
Va2	7	Brakuje 3. miary – rytm punktowany na h (Errata).
Va2	9	Ostatnia nuta A bez kropki.

13 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
Va1	74	Pólnuta + pauza → pólnuta z kropką.
Va1	79	Pólnuta z kropką → pólnuta + pauza.

Głos	Takt	Poprawka
Va2	65	Półnuta z kropką → półnuta + pauza.
Va2	74	Półnuta + pauza → półnuta z kropką.
Va2	78	Brak miary – półnuta → półnuta z kropką.

14 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	1	Czwarta nuta raczej h niż g.
VI	6	A jako ósemka z kropką, nie ćwierćnuta z kropką.
Va1	7	Druga nuta c zamiast h.
BC	3	E jako ćwierćnuta (Errata).

17 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
Va2	koniec	Dwa ostatnie takty każdej części objąć łukiem.
BC	przedtakt	Przedtakt jako ćwierćnuta.

18 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
VI	7	Dodać pauzę przed przedtaktem.
Va1	5	Dwie ostatnie nuty jako cis, nie ais.
Va1	7	Oba fis pod łukiem.
Va1	7	Pauza przed przedtaktem.
Va2	7	Pauza przed przedtaktem.

Głos	Takt	Poprawka
BC	7	Pauza przed przedtaktem.

19 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
VI	37	Pozycja <i>Allegro</i> dyskusyjna (możliwa od t. 33).
VI	57	<i>Allegro</i> możliwe od t. 49.
VI	56, 78	Cała nuta z kropką (brak kropki).
Va1	6	Gis zamiast fis (Errata).
BC	59	E zamiast gis.
BC	60	Cis zamiast h (Errata).
BC	61	Ostatnia nuta jako półnuta.
BC	63	Trzecia miara a, nie h.
BC	82	Dodać ćwierćnutę h (Errata).

20 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	11	Dodać kropkę do półnuty.
BC	5	Figura „7”, nie „6” (Errata).
BC	11	Dodać kropkę.
BC	14	Usunąć drugą nutę a (Errata).
BC	22	Ostatnia nuta a (nie c) + kropka.

21 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va2	1	Czwarta nuta h, piąta usunąć (Errata).

Głos	Takt	Poprawka
BC	6	Ais jako półnuta.
BC	12	G naturalne (Errata).

22 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
Wszystkie	ostatni	Łuk sugeruje jedną długą nutę przy powtórzeniu.
VI	ostatni	Rytm: ćwierćnuta + półnuta.
BC	ostatni	Druga nuta: półnuta a.

23 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
BC	7	Trzecia nuta a jako ósemka.

24 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
VI	12	Dis zamiast d.
Va2	7	Usunąć gis.
BC	3, 16	E jako półnuta.

25 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
VI	6	Druga nuta b zamiast h.
VI	39	Rytm kadencyjny: ćwierćnuta z kropką + ósemka.
VI	koniec	Ostatnie nuty: półnuta z kropką, ćwierćnuta, cała nuta.
Va1	13	Brakuje ćwierćnuty (e).

Głos	Takt	Poprawka
Va1	18	Trzecia miara a (Errata).
Va1	26	Fis zamiast f.
Va1	38–39	Synkopa: g zamiast f.
Va1	72	Druga nuta g.
Va2	1	Błędna kreska taktowa zamiast pauzy.
Va2	73	Druga nuta a (lub c).
BC	3,5,8,18	Dodano pauzy do rytmów punktowanych.
BC	37–38	Łuk przez kreskę taktową (synkopa).

26 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	8	Brakuje przedtaktu do t. 9.
VI	14	Brakuje trzeciej miary – dodać g (Errata).
Va1	5	E zamiast f.
Va1	8	Pauza zbędna.
Va1	13	Brakuje ósemki a (Errata).
Va2	3	E zamiast d.
Va2	8	Pauza zbędna.
BC	8	Pauza zbędna.

27 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va1	10	Fis zamiast f.
Va1	20	Fis zamiast f.

29 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
Va1	7	H jako ćwierćnuta.

30 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
Va1	17–18	Wszystkie f jako fis (G-dur).
BC	17	Dodać kropkę.

31 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
VI	koniec	Wartości nut podwojone (2 takty).
Va1	13	Pierwsza nuta z kropką.
Va1	21	Gis zamiast g.
Va1	95	A zamiast h.
Va2	46	Ósemka zamiast ćwierćnuty.
Va2	67	D zamiast e.
BC	8, 14, 22	Druga nuta jako ćwierćnuta z kropką.
BC	67	Usunąć c; krzyżyk dotyczy figury.
BC	93	Dodać kropkę.

32 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
Va1	17	Usunąć d między a i e (Errata).
Va2	3	Trzecia nuta – ósemka z kropką.
BC	15	Trzecia nuta – szesnastka.
BC	21	Ostatnia nuta – szesnastka.

33 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va1	11	Pierwsza nuta z kropką.

34 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
Va1	7	Druga nuta – ósemka.
Va1	11	Fis zamiast f.
Va2	przedtakt	Ćwierćnuta zamiast ósemki.
BC	12	G zamiast a.

35 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
BC	2	D naturalne, nie dis.

36 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
VI	46–47	Oba c mogą być podwyższone.
Va1	38	Brakuje taktu – półnuta + ósemka na h (Errata).
Va2	10	Druga nuta raczej e.
Va2	11	Pierwsza nuta raczej a.

37 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
Wszystkie	46–47	Niejednoznaczna kadencja F-dur / f-moll – pozostawiono dur z sugestią moll.
Va1	15	Pauza → kropka.

Głos	Takt	Poprawka
Va1	16	A zamiast g (Errata).
Va1	30	Brakuje kropki.
Va1	39	Bemol nutę wcześniej.
Va1	54	<i>Allegro</i> zamiast <i>Adagio</i> .
Va1	75	F zamiast e.
Va2	50	H zamiast b.
BC	1	Jedna pauza za dużo.
BC	28	D zamiast c.
BC	34	Pólnuta z kropką.
BC	45	Es zamiast e.
BC	51–52	Łuk przez kreskę taktową.
BC	65	Usunąć kropkę.
BC	76	Figury „4,3” zamiast „3,3”.

38 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	1	Brakuje ósemki f (Errata).
Va2	1	Rytm anapestyczny.
Va2	7	Brakuje pauzy przed przedtaktem.
BC	7	F jako półnuta z kropką + pauza półnutowa.

39 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va2	39	Ostatnia nuta es.

43 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
Va1	39	D zamiast f.
Va1	51	Bemol na drugiej nucie (a).
Va1	82	Es zamiast e.
Va2	79	Pozostawiono moll z sugestią dur.
BC	34	Półnuta z kropką.
BC	67	Druga nuta c.

45 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
VI	12	Es zamiast e.
BC	7	Brakuje półnuty.

47 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
Va2	9	B zamiast c.
Va2	13	Brakuje połowy taktu – 2× b.
BC	10	D zamiast c.

48 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
VI	23, 46	Półnuta bez kropki.
Va1	20	Ostatnia nuta prawdopodobnie b.
Va1	41	D zamiast f (Errata).
Va2	23	Półnuta bez kropki.

49 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
VI	32	As zamiast a.
Va1	26	Usunąć drugie fis (Errata).
Va2	14	Brakuje ósemki – trzecia nuta ćwierćnuta.
Va2	43	C zamiast d.
BC	16	Es zamiast f.
BC	30	G zamiast f (Errata).
BC	36	Es zamiast e.
BC	48–49	Pierwsza nuta jako ćwierćnuta bez kropki (Errata).
BC	59	Cała nuta zamiast półnuty.

50 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
Wszystkie	koniec	Ostatnia nuta bez kropki.
VI	11	G zamiast a.
VI	13	Ósemka z kropką + szesnastka.
VI	16	Ćwierćnuta z kropką + ósemka.
Va1	19	Es–es zamiast d.
Va2	18	C zamiast h.
Va2	19	H zamiast b.

51 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
VI	11	C zamiast a (Errata).
Va1	7	Same d naturalne.

Głos	Takt	Poprawka
Va2	10–11	Usunąć zbędną ćwierćnutę h.
Wszystkie	8–9	Zachowano G-dur jako opcję.

52 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
Va1	7	G zamiast f.

53 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
Va2	22	Możliwe e naturalne.

54 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
Va1 / Va2	46	Wybrano akord durowy na zakończenie.
VI	35	As zamiast a.
Va2	8	Brakuje taktu – możliwy odpowiednik t. 9.

55 – Sonata

Głos	Takt	Poprawka
Va1	12	A naturalne zamiast as.
Va1	44	As zamiast a.
Va1	45	Ćwierćnuta z kropką.
Va1	65	Nuty naturalne, nie obniżone.
Va2	30	Dodać kropkę.
Va2	45	As zamiast a.

Głos	Takt	Poprawka
BC	15	Usunąć b (Errata).
BC	47	Dodać kropkę.

56 – Allemanda

Głos	Takt	Poprawka
VI	9	Dodać pauzę półnutową.
Va1	9	Dodać kropkę.
Va2	12	Ćwierćnuta z kropką + ósemka (Errata).
BC	9	Dodać kropkę.

57 – Courant

Głos	Takt	Poprawka
Va1	7	Es zamiast f.
Va2	13	Brakuje pauzy półnutowej.
BC	0, 13	Pauza półnutowa + ósemka zamiast ćwierćnuty.
BC	22	B zamiast c (Errata).

58 – Sarabande

Głos	Takt	Poprawka
BC	20	Dodać kropkę.

59 – Gavotte

Głos	Takt	Poprawka
BC	6	G zamiast a (Errata).

60 – Gigue

Głos	Takt	Poprawka
VI	28	Dodać pauzę półnutową przed częścią B.
VI	56	Es zamiast d, półnuta bez kropki.